

Inledning

Den här rapporten ska vara till hjälp när lärare ska undervisa elever från årskurs 4-6 i ANDT. Forskning visar att i ANDT-undervisningen är mer komplext än att bara lyfta fram faror och fakta om Tobak, alkohol, narkotika och doping. Därför innehåller denna rapport ej färdiga lektioner utan mer tips om vilket förhållningssätt och undervisningsmål man kan implantera i den vanliga undervisningen.

Bakgrund

Eskilstunakommun har uppmärksammat att det har skett en viss ökning i användandet av narkotika i unga åldrar. Därför bör ett aktivt arbete kring dessa frågor ske på våra grundskolor och gymnasieskolor i ett förebyggande syfte.

Källor

Skolverket har sammanställt forskningsläget kring ANDT-undervisningen i rapporten Undervisning om alkohol, narkotika, doping och tobak (ANDT) – en praktisk litteraturgenomgång. Jag har uteslutande använt mig av den i forskningsläget och arbetet med skolans ANDT undervisning. Vidare har jag använt mig av internet för att hitta lämpliga hemsidor där man kan inhämta fakta och idéer kring undervisningen. Jag har använt mig av välkända organisationer som A Non Smoking Generation, och jämfört deras förhållningssätt med nuläget i forskningen. Man bör vara påläst och när det gäller ANDT-undervisningen och med internet så gäller det att vara källkritisk.

Forskningsläge

För att undervisningen ska få en positiveffekt på våra ungdomar i Eskilstuna behöver vi titta närmare på aktuell forskning. I skolverkets rapport lyfter författarna upp följande undervisningsmetod som verkningslös eller rent ut av få negativa konsekvenser.

- Skrämselpropaganda och moraliserande undervisning,
- En undervisning som endast informerar om ANDT och riskerna med dessa preparat,
- En undervisning som enbart syftar till att skapa ett emotionellt välbefinnande och ytligt självförtroende hos eleverna utan att de utvecklar kunskap om alkohol, narkotika och tobak eller får öva handlingssätt som de kan ha glädje av i svåra valsituationer,
- Episodiska insatser i form av enstaka temadagar eller besök/föreläsningar av f.d. missbrukare.

I samma rapport beskrivs ett förhållningssätt i undervisningen som har visat att ha en mer positiv effekt.

- Samarbete med elevernas föräldrar
- Pedagogiska insatser i klassrummet – positivt lärarledarskap, socialt och emotionellt lärande, dialog med eleverna om riskerna med alkohol, narkotika, doping och tobak.
- Insatser mot skolk och mobbning
- Insatser av elevhälsan
- Tillgång till en rik och strukturerad fritidsverksamhet som inte endast samlar

- barn/ungdomar utsatta för många riskfaktorer
- En tydlig och restriktiv skolpolicy när det gäller tobak, alkohol och narkotika

Det finns en uppsjö av olika metoder och program som lärare och skolledare kan välja mellan i undervisningen. Men på senare år har forskningen visat att dessa program missar andra viktiga mål i skolans läroplan. Dessutom är det så att programmen och metoderna som fungerar i en klass och för en lärare kan ha negativa konsekvenser i en annan klass med en annan lärare. Ett visst Program och metod går alltså inte att använda på alla skolor och i alla klasser och inte heller av alla lärare.

Läraren/ledaren för undervisning är den viktigaste faktorn i en lyckad ANTD-undervisning.

En erfaren lärare kan använda ett tvivelaktigt undervisningsmaterial men ändå få ett lyckat resultat. Medan en oerfaren som använder sig av ett väl genomtänkt material får negativa konsekvenser.

Man ska ha i åtanke att elever från stabila och goda sociala förhållanden kan bli stärkta av ANTD-undervisningen medan elever från socialt utsatta miljöer kan efter undervisningen bli mer nyfiken att prova på och experimentera. Elever som redan har kommit i kontakt med preparat kan undervisningen till och med trigga i gång ett sug efter mer.

Det viktiga är att göra en inventering av kunskaper och attityder som finns på skolan och i klassrummet. Detta är vad den professionella läraren ska göra och därefter kan hen välja och vraka mellan olika undervisningsmetoder och program som finns tillgängliga.

Skolans och föräldrars gemensamma restriktiva förhållningsätt till tobak, alkohol, narkotika och doping har visat sig i forskningen att färre unga börjar röka och att alkoholdebuten inte inträffar i tidig ålder. Därför är samarbetet mellan skola och hemmet viktigt för att få ett positivt resultat.

Meningsfull fritid

Att hjälpa elever att hitta en meningsfull fritidaktivitet, prova på sporter, bjuda in olika sportklubbar och kulturarbetare för att visa eleverna utbudet som finns i Eskilstuna, detta kräver engagerade föreningsledare, lärare och skolledare.

Engagera föräldrar genom att ge information om sambandet mellan meningsfull fritidsaktivitet och deras Nej till tobak ger eleverna större förutsättningar att inte börja bruka till exempel tobak.

Årskurs 4

Värdegrundsarbete, kamratskap

(dialog om tobak och alkohol om inventeringen visar på behov)

Samhällskunskap

- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Religion

- några etiska begrepp till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

Årskurs 5 och 6

Tobak och om inventering visar att behovet finns: alkohol och narkotika, doping.

Kamratskap, värdegrundsarbete och meningsfull fritid (se årskurs 4)

kursplanen

Bild:

- Reklam och nyhetsbilder, hur de är utformade och förmedlar ett budskap.

Samhällskunskap:

- informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte i olika medier med ett källkritiskt förhållningsätt.
- Samhällets behov av lagsstiftning.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.
- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till och konsekvenser av välstånd och fattigdom.

Religion

- några etiska begrepp till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

SVa/SV: genre pedagogiken/ texter att läsa och skriva,

Kemi

- Vanliga kemikalier i hemmet och samhället. Deras användning och påverkan på hälsan och miljön samt hur det är märkta och bör hanteras.
- Tolkning och granskning av information med koppling till kemi, till exempel faktatexter och tidningsartiklar.

Biologi

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel.

Matematik

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

Vad ska ANDT- undervisningen fokusera på?

Här kommer några förslag som man kan lägga fokus på. Några webbsidor vänder sig till äldre barn och ungdomar de kan användas av pedagogen för kunskapsinhämtning.

Barnets rättigheter, mänskliga rättigheter, och hållbar utveckling.

Odling av tobak och odlarnas utsatthet- mänskliga rättigheter- hållbar utveckling.

<http://kravrokfritt.se/fakta-om-rokning/tobaken-och-vara-manskliga-rattigheter>

<http://tobaksbarn.se/>¹

Reklam (Marlboroman) och produktplacering i filmer. Lagar för reklam. Bildanalys Samhällskunskap/bild/historia/svenska.²

<http://www.nonsmoking.se/nyheter/stora-varningsbilder-och-forbud-mot-vilseledande-reklam/>

Hur kommer det sig att man säljer så skadliga produkter som cigaretter och snus?

- Barnets rättigheter, mänskliga rättigheter,

¹ Vänder sig till gymnasieelever men kan användas för att inhämta kunskap för pedagogen

² När klassen arbetar med arbetsområdet reklam kan man här titta närmare på reklam för produkter som man vet från forskningen är skadligt för människan. Vad säger lagen om reklam för tobak och till vilken målgrupp vänder sig reklamen till?

- Kunskapsutveckling/forskning om tobak, ur ett historiskt perspektiv. Vad vet vi i dag till skillnad från i går. SO/NO se bild
- Tobakens hälsoeffekter. Varför är tobak skadligt? NO, Matematik, Idrott och SO
- Privatekonomi: matematik och samhällskunskap
- Ämnena i tobaksprodukter(kemi) och deras effekt på hälsan.
- Missbruk/beroende: biologi/ kemi
- Lagar mot tobak- och alkoholanvändning och varför de har stiftats. SO

Alkohol

- Alkohol kopplat till brott, skador, omdömes frågor. Varför är alkohol skadligt? NO/SO
- Alkohol och relationer.

Faktabank om Tobak

<http://tobaksnolla.se/skola/>

Faktabank om alkohol.

<http://www.iq.se/sv/fakta-om-alkohol/>

:

Centralt innehåll ur läroplanen där man kan koppla ANDT-undervisningen till

4-6

Bild:

reklam och nyhetsbilder, hur de är utformade och förmedlar ett budskap.

Samhällskunskap:

informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte i olika medier med ett källkritiskt förhållningsätt.

Samhällets behov av lagsstiftning.

De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion.

Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till och konsekvenser av välstånd och fattigdom.

Religion

några etiska begrepp till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.

Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

SVa/SV

Kemi

Vanliga kemikalier i hemmet och samhället. Deras användning och påverkan på hälsan och miljön samt hur det är märkta och bör hanteras.

Tolkning och granskning av information med koppling till kemi, till exempel faktatexter och tidningsartiklar.

Biologi

Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel.

Matematik

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

Hemkunskap

- Skillnaden mellan reklam och objektiv konsumentinformation.
- Ungas ekonomi, sparande och konsumtion.
- Val av användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.

Arbetsområdet Kroppen, maten och hälsan i årskurs 6

Under hösten har årskurs 6 arbetat med temat kroppen, maten och hälsan. Där ingår även arbete med beroende framkallande medel. Efter en kunskapsinventering hade vi klassrumssamtal om tobak och energidryck. Vi tittade på vad cigaretter innehåller och diskuterade hur de enskilda ämnena påverkade vår kropp och hälsa.

Flera av eleverna påpekade att de hade sett förra årets sexor röka och menade att det verkar som många börjar röka när de börjar på högstadiet. Vi diskuterade varför det kan vara så och vad man kan göra för att inte börja röka. Alla var eniga om att de inte ville börja röka. Vi pratade om grupstryck och om föreställningar man kan ha om att bli ung vuxen. Om egna förväntningar och andras. Vi genomförde några fyrahörn övningar där eleverna ta ställning kring frågor som rör, kamratskap, grupstryck, mm.